

دانش ایران

مشارکت ایرانیان در دانش جهان

سال ۲۰۱۶

بهروز رسولی

www.ketab.ir

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

(پایادک)

تهران ۱۳۹۹

سرشناسه	: رسولی، بهروز، ۱۳۶۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: دانش ایران: مشارکت ایرانیان در دانش جهان سال ۲۰۱۶ / بهروز رسولی.
مشخصات نشر	: تهران: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۳ ص. ۲۲*۲۹ س.م.
سرشناسه	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۲۸۲-۷-۳
عنوان دیگر	: مشارکت ایرانیان در دانش جهان سال ۲۰۱۶.
موضوع	: انتشارات علمی -- ایران -- ارزشیابی
موضوع	: Science publishing -- Iran -- Evaluation
موضوع	: استاد کتابشناختی -- ایران -- ارزشیابی
موضوع	: Bibliographical citations-- Iran--Evaluation
موضوع	: شاخص های علمی -- ایران
موضوع	: Science indicators – Iran
شناسه افزوده	: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
رده بندی کنگره	: Z۲۸۶
رده بندی دیویی	: ۲۷۰/۵۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۱۰۳۸۷۳

دانش ایران مشارکت ایرانیان در دانش جهان سال ۲۰۱۶

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)

بهروز رسولی
rasuli@irandoc.ac.ir

©۱۳۹۹: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

طرح جلد: سعید زراعتی و رضا عبدالحسینی

نوبت چاپ: نخست ۱۳۹۹

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

da.irandoc.ac.ir

پیش‌گفتار

انتشارات علمی از سنج‌های پیشرفت علم و نشان‌دهنده توان علمی کشورها، به ویژه در دو سده گذشته بوده است. از این رو، سیاست‌گذاران علم به پردازش شمار و چگونگی انتشارات علمی پرداخته و برنامه‌های گوناگونی را برای پیشرفت در این زمینه در دستور کار گذارده‌اند. ابزارهای گوناگونی نیز درست شده‌اند تا این شمار و چگونگی و کامیابی سیاست‌های علمی را بسنجند. برخی از این ابزارها تا اندازه‌ای در گستره جهانی پذیرفته شده‌اند و بسیاری از مؤسسه‌ها و کشورها آنها را برای سنجش خود در برابر دیگران به کار می‌برند. «نمایه‌های استنادی» از این ابزارها هستند که در ارزیابی‌های «علم‌سنجی» از آنها بهره بسیار می‌برند. نمایه‌های استنادی، نوشته‌های علمی و دانشگاهی را به زبان‌های گوناگون از سراسر جهان گردآوری و نمایه می‌کنند. «وب آو ساینس» (واس)، «اسکوپوس»، و «گوگل اسکالر» از کلیدی‌ترین این نمایه‌نامه‌ها هستند که پذیرشی فراگیر یافته‌اند. در حالی که نمایه‌نامه‌های «واس» و «اسکوپوس» در پی گردآوری و سازماندهی انتشارات و اسنادهای داوری شده هستند، نمایه‌نامه «گوگل اسکالر» دامنه گسترده‌تری دارد و تنها این انتشارات را در بر ندارد و همه انتشارات دانشگاهی را پوشش می‌دهد.

بی‌گمان، پایش گزارش‌هایی که این ابزارها دارند، می‌تواند بر سیاست‌گذاری علم، فناوری، و نوآوری اثر گذارد. نگاهی آماری و مو شکافانه به شمار و چگونگی انتشارات علمی در این نمایه‌نامه‌ها می‌تواند راهنمای سیاست‌گذار ایرانی برای راهبری بهتر گردش علم، تخصیص منابع، و برنامه‌ریزی کلان باشد. پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) از سال‌ها پیش، برای پاسخگویی به این نیاز «دانش ایران: مشارکت ایرانیان در دانش جهان» را پایه‌گذاری و تاکنون چندین ویرایش آن را منتشر کرده است.

نخستین کتاب «دانش ایران»، در سال ۱۳۸۱ منتشر شد که انتشارات علمی ایران را در سال ۱۹۹۹ میلادی (۹۶۸ رکورد علمی) در بر داشت. پس از آن، «دانش ایران» برای سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۴ میلادی نیز منتشر شد، ولی از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۴، انتشار این مجموعه دنبال نگردید. در سال ۱۳۹۴، «دانش ایران» در سال ۲۰۱۳ میلادی و در سال ۱۳۹۶، «دانش ایران» در سال ۲۰۱۴ میلادی، در سال ۱۳۹۸، دانش ایران در سال ۲۰۱۵ میلادی منتشر شدند و آنچه اینک در پیش روست، دانش ایران در سال ۲۰۱۶ میلادی است که تحلیل انتشارات علمی ایران را از دیدگاه‌های گوناگون در بر دارد. از آنجایی که اندازه اطلاعات بسیار است، نسخه الکترونیکی کتاب «دانش ایران» نیز با همه اطلاعات در دسترس همگان است.

«دانش ایران» برای پایش مشارکت علمی ایرانیان در جهان، داده‌های دو نمایه جهانی «واس» و «اسکوپوس» را تحلیل می‌کند و پنج بخش کلیدی دارد: آمارهای فراگیر انتشارات علمی ایران، مشارکت مؤسسه‌ها در انتشارات علمی، نقش ایران در پدیدآوری انتشارات علمی جهان و منطقه، نسبت انتشارات علمی به شاخص‌های پایه، و تأثیر انتشارات علمی ایرانیان. اگرچه در گزارش‌های دیگری در کشور، آمارهای جداگانه‌ای از انتشارات علمی ایران در «واس» و «اسکوپوس» داده می‌شوند، ولی «دانش ایران» برای نخستین بار هم‌پوشانی این دو پایگاه را روشن و آمار درست انتشارات علمی ایران را در جهان گزارش می‌کند. این ویژگی، «دانش ایران» را اثری بی‌همتا ساخته است که همانند گزارش‌های آن را در جای دیگری

نمی‌توان یافت. در «دانش ایران» نام مؤسسه‌های ایرانی، یک‌دست و نگارش گوناگون نام آنها شناسایی و انتشاراتشان درهم شده‌اند. افزون بر این، در «دانش ایران» همکاری ملی مؤسسه‌های ایرانی نیز تحلیل و گزارش شده است. آمار انتشارات علمی بر پایه وابستگی‌های گوناگون سازمانی (همانند وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری؛ وزارت بهداشت، درمان، و آموزش پزشکی؛ دانشگاه آزاد اسلامی، و...) نیز در «دانش ایران» در دسترس است. سامانه «دانش ایران: مشارکت ایرانیان در دانش جهان» در نشانی DA.IRANDOC.AC.IR با توانمندی‌های بسیار، همه این اطلاعات را به رایگان در دسترس کاربران می‌گذارد. این‌ها ارزش‌هایی هستند که ایرانداک برای کاربران «دانش ایران» فراهم آورده است و در جای دیگری دست‌یافتنی نیستند.

«دانش ایران» و امداد همکاران بسیاری است که آن را اثری ارزشمند و ماندگار ساخته‌اند. در این میان، دکتر حسین غریبی برای پایه‌گذاری این مجموعه و همکاری در نگارش بیشتر ویراست‌های پیشین؛ خانم ریحانه انصافی در پدیدآوری بیشتر ویراست‌های پیشین و نوآوری در بازنمایی اطلاعات؛ و خانم شهرزاد نیاکان، دکتر محمود بابایی، و دکتر سیروس علیدوستی برای همکاری در پدیدآوری برخی از ویراست‌های «دانش ایران» شایسته سپاسی جداگانه و بی‌کران هستند. بی‌تردید کوشش این بزرگواران در ساختارمند ساختن گزارش‌ها و پی‌ریزی تحلیل داده‌ها، دانش ایران را به شکل کنونی درآورده است. آقای منصور شیدایی، مهندس علی اصغر حجت‌پناه، مهندس مجتبی زالی، خانم میترا شمسی، و خانم نساء رضایی در پیاده‌سازی سامانه «دانش ایران (دا)» همکاری شایسته‌ای داشتند که از ایشان قدردانی می‌شود. افزون بر این، از مهندس سعید باقرشاهی، آقای عباس صادقی پوریانی، و مهندس حمید حسینی نیز برای یاری ایشان در تحلیل‌های نرم‌افزاری سپاس‌گزاری می‌شود. سرکار خانم میترا شمسی شایسته سپاس‌گزاری مستند که نظارت طرح «دانش ایران» را پذیرفتند و با رهنمودهایشان کیفیت این اثر را افزایش دادند. سرانجام، از دکتر محمد ربیعی، سرکار خانم میناسادات قدیری، و آقای سعدالله احمدی برای زحماتشان در زمینه چاپ و انتشار این اثر سپاس‌گزاری می‌شود. امید است خوانندگان گرامی «دانش ایران»، با گوشزد کاستی‌های آن، راه را برای بهبود و گسترش این اثر هموارتر سازند.

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

ایرانداک

۱۳۹۹

فهرست نوشته‌ها

یک	بیش گفتار.....
سه	فهرست نوشته‌ها.....
پنج	فهرست جدول‌ها.....
هفت	فهرست داده‌نماها.....
۱۱	فصل نخست: مقدمه.....
۱۱	۱-۱. دانش ایران.....
۱۱	۲-۱. وب آو ساینس.....
۱۵	۳-۱. اسکوپوس.....
۱۵	۴-۱. گونه‌های نوشته.....
۱۶	۵-۱. زبان.....
۱۶	۶-۱. روش جست‌وجوی اطلاعات.....
۱۷	۷-۱. کشورهای هدف.....
۱۷	۸-۱. فهرست منابع.....
۲۱	فصل دوم: آمارهای فراگیر انتشارات علمی ایران.....
۲۱	۱-۲. انتشارات ایران در نمایه‌نامه‌های «واس» و «اسکوپوس».....
۲۳	۲-۲. انتشارات ایران بر پایه گونه نوشته.....
۲۶	۳-۲. انتشارات ایران بر پایه زبان.....
۲۹	۴-۲. انتشارات ایران در زمینه‌های علمی.....
۲۹	۱-۴-۲. انتشارات ایران در زمینه‌های گسترده علمی.....
۳۲	۲-۴-۲. انتشارات ایران در زمینه‌های پژوهشی.....
۴۰	۵-۲. منابع ناشر انتشارات ایران.....
۷۱	۶-۲. پدیدآوران.....
۷۴	۷-۲. روند سالانه شمار انتشارات علمی ایران.....
۸۳	فصل سوم: مشارکت مؤسسه‌ها در انتشارات علمی.....
۸۳	۱-۳. نقش گروه‌های سازمانی در انتشارات علمی ایران.....
۸۵	۲-۳. نقش مؤسسه‌ها در انتشارات علمی ایران.....
۹۸	۳-۳. نقش مؤسسه‌ها در انتشارات ایران در زمینه‌های علمی.....
۱۱۳	۴-۳. همکاری علمی.....
۱۱۳	۱-۴-۳. همکاری علمی جهانی.....

۱۲۷	۲-۴-۳. همکاری علمی ملی.....
۱۴۲	۵-۳. نقش اعضای هیئت علمی، دانشجویان، و دانش‌آموختگان در انتشارات علمی.....
۱۴۹	فصل چهارم: نقش ایران در پدیدآوری انتشارات علمی جهان و منطقه.....
۱۴۹	۱-۴. نقش ایران در پدیدآوری انتشارات علمی جهان.....
۱۵۸	۲-۴. نقش ایران در پدیدآوری انتشارات علمی منطقه.....
۱۶۳	۳-۴. نقش ایران در انتشار آثار در زمینه‌های علمی.....
۱۷۵	فصل پنجم: نسبت انتشارات علمی به شاخص‌های پایه.....
۱۷۵	۱-۵. نسبت انتشارات به جی.دی.پی.....
۱۹۲	۲-۵. نسبت انتشارات به بودجه تحقیق و توسعه.....
۱۹۹	۳-۵. نسبت انتشارات به نیروی تحقیق و توسعه.....
۲۱۱	فصل ششم: تأثیر انتشارات علمی.....
۲۱۱	۱-۶. استاد.....
۲۱۱	۱-۱-۶. شمار استاد به انتشارات علمی ایران.....
۲۱۵	۲-۱-۶. شمار و سرانه استاد به انتشارات علمی ایران در زمینه‌های علمی.....
۲۲۴	۳-۱-۶. شمار و سرانه استاد به انتشارات علمی مؤسسه‌های ایرانی.....
۲۳۵	۲-۶. انتشارات در یک و ده درصد نخست نشریه‌ها.....
۲۳۵	۱-۲-۶. انتشارات کشورهای جهان در درصدها.....
۲۴۲	۲-۲-۶. انتشارات کشورهای منطقه در درصدها.....
۲۴۴	۳-۲-۶. انتشارات ایران در زمینه‌های گوناگون علمی در درصدها.....
۲۵۲	۴-۲-۶. انتشارات مؤسسه‌های ایرانی در درصدها.....
۲۵۵	۳-۶. انتشارات در چارک‌ها.....
۲۵۵	۱-۳-۶. انتشارات کشورهای جهان در چارک‌ها.....
۲۶۲	۲-۳-۶. انتشارات کشورهای منطقه در چارک‌ها.....
۲۶۴	۳-۳-۶. انتشارات ایران در زمینه‌های گوناگون علمی در چارک‌ها.....
۲۷۲	۴-۳-۶. انتشارات مؤسسه‌های ایرانی در چارک‌ها.....
۲۷۶	۴-۶. مقاله‌های برتر.....
۲۷۶	۱-۴-۶. مقاله‌های برتر کشورهای جهان.....
۲۸۰	۲-۴-۶. مقاله‌های برتر کشورهای منطقه.....